

הכספיים, והאנשים קיבלו הזדמנות להתחלת מחזור חדש של שש שנות כלכלה חופשית. שנת השמיטה עצמה הייתה פסק זמן קולקטיבי שאפשר התמקדות בקהילה, במשפחה ובהתפתחות עצמית. במדינת ישראל של ימינו עדיין סופרים את מחזוריות השמיטה, אך מכל החזון מעורר ההשראה נותר רק עיסוק בדיני הכשרות של צריכת הפרות והירקות בשנה זו. מטרת היוזמה של "שמיטה ישראלית" היא להחזיר את "ערכי השמיטה" – התנהלות אחרת אל מול משאבי הטבע, פעילות קהילתית סביב צדק ושוויון ועצירה לצורך הערכה מחדש – אל השיח הציבורי והאישי בישראל. בהקשר הסביבתי, בכנס שהתקיים בנושא בכנסת (בהובלת ח"כ רות קלדרון ויו"ר האופוזיציה ח"כ יצחק הרצוג), התחייב השר להגנת הסביבה, עמיר פרץ, לקדם את שנת תשע"ה כשנה של יחס אחר למשאבי הטבע. בין השאר דיבר השר על פתיחה של חלק מהפארקים הלאומיים וחופי הים בחינם בשנה זו כדי להעביר את המסר שהטבע הוא משאב המשותף לכלל הציבור ושייך לכולם. מיזם נוסף שמקדם השר הוא החלת הרעיון של "עצירה לצורך שיקום" על נושא הדגה בים: הפסקה או הפחתה דרסטית של הדיג בשנה זו כדי לשקם את אוכלוסיית הדגים. ארגוני הסביבה התגייסו גם הם למהלך באמצעות בנייה של סדרת אירועי תרבות חינוכיים שיתקיימו בגינות ציבוריות וקהילתיות, כמו גם פעילות לשמירה על הטבע בכלים של הפחתת צריכה תאגידית והקמה של קואופרטיבים ומסגרות שוות לכל נפש.

בהקשרים חברתיים-כלכליים, שנת השמיטה מאופיינת במגוון רחב של מיזמים. יוזמה ראויה לציון היא יוזמת "משמיטה לצמיחה", שעיקרה שמיטת חובות ברמה מסוימת למשפחות העוברות תהליך שיקום כלכלי בליווי אחד מארגוני השיקום. הכספים לשמיטת החובות יגיעו מקרן ייעודית שתוקם למטרה זו, ושתנוהל על-ידי ועדה מתנדבת מתחום הכספים. ומכיוון אחר – קריאה למקומות עבודה לחסום יישומים מסוימים, כדי שהעובדים לא יעבדו מהבית בשעות הערב והלילה בשנה זו, היא רק אחת הדוגמאות לרעיונות שהועלו בתחום הטמעת שנת השמיטה בתעשיות המתקדמות, לצד פיתוח יישומי שמיטה שמטרתם הקטנת בזבז משאבים או חלוקת זמן העובד ביחס של 1/7 בין זמן עבודה וזמן הובלת מיזם אישי חברתי בקוד פתוח.

"אמנת שמיטה ישראלית" היא המסמך המכונן של היוזמה, וטקסט החתימה עליה כלל מנהלי ארגונים לשינוי חברתי-סביבתי, פוליטיקאים, אנשי עסקים ואנשי רוח ודת, ובהם הרב הראשי האשכנזי לישראל. האמנה מציעה לכל מי שמתחבר לרעיון הבסיסי שתואר כאן, למצוא דרכים ליישם את השמיטה בחיי במישור הפרטי או להצטרף להובלת מהלך ציבורי ערכי. במילות המסמך: "מתוך הכרה כי שנת השמיטה היא ערך יסוד בחינוך האדם בישראל, ומתוך הבנה כי עם שיבת העם היהודי לציון מבקשת השמיטה את הגשמתה בזמן הזה, אנו מבקשים לפעול יחדיו על מנת להחיות את

ציורי תניך - שנת השמיטה. שמן על בד. 2009. | אהובה קליין ©

שמיטה ישראלית - הזדמנות של פעם בשבע שנים

עינט קרמר^{1, 2}

^[1] ארגון "טבע עברי" - לקידום קיימות יהודית בישראל

^[2] יוזמת "שמיטה ישראלית"

info@tevaivri.org.il

"וְהָיְתָה שֶׁבֶת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֶכְלָה לֶךְ וּלְעִבְדְּךָ וּלְאִמְתְּךָ וּלְשִׁכְרְךָ וּלְתוֹשֶׁבְךָ הַגֵּרִים עִמָּךְ וּלְבַהֲמֹתְךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָּל-תְּבוּאָתָה לְאֶכְלָה" (ויקרא כ"ה 7)

בחודשים האחרונים פועלת יוזמה רחבה, הכוללת ארגוני מגזר שלישי, עסקים ומשרדי ממשלה, המקדמים את שנת השמיטה (שנת תשע"ה - מספטמבר 2014 ועד אוגוסט 2015) כשנה ייחודית במדינת ישראל. הרעיון הוא לקחת את הרעיונות הסביבתיים והחברתיים העומדים בלב מצוות השמיטה הקדומה, ולהציע אותם כמקור השראה לפעילות בישראל של המאה ה-21. כך, לא תתבטא שנת השמיטה בישראל 2014 רק בדיני הכשרות או בהגבלות שונות על 2% החקלאים במדינה, אלא תייצר מחזוריות בת שבע שנים בהתנהלות הציבורית של המדינה, כאשר כל שנה שביעית יתרכזו מאמצים מיוחדים בעיסוק בתחום "הקיימות היהודית".

מצוות השמיטה העתיקה חייבה כל חקלאי בארץ ישראל לנטוש את שדהו אחת לשבע שנים, להפקיר את פרותיו, לתת לאדמה מנוחה ולאפשר לכל אדם (ואף לבהמות) להיכנס לשדה וליטול חלק מברכת האדמה. בשנה זו גם התבטלו החובות

מקורות

[1] אמנת שמיטה ישראלית. אתר שמיטה ישראלית. www.ishmita.org.il. vision. נצפה ב־8 בנובמבר 2014.

שנת השמיטה ולקיימה כשנה משמעותית בחיי היחיד, הקהילה, החברה והאומה" [1].

גם אתם מוזמנים להצטרף לשינוי.

בקצרה

הצד האפל של מעכבי הבעירה**שי רייכר**

יועץ מדעי לראש שירותי בריאות הציבור, משרד הבריאות
Shay.Reicher@MOH.health.gov.il

שרפות בתוך מבנים מקורן בחנק (ולא בכוחיות), הרי ששימוש בחומרים מעכבי בעירה עלול להעלות את מספר הקורבנות בעת אירוע השרפה או לאחרי.

אצל חיות מעבדה נמצא קשר בין חשיפה כרונית למעכבי בעירה לבין תחלואה בסרטן, עלייה בשכיחות ובחומרה של בעיות קוגניטיביות ומוטוריות, הפרעות בחילוף החומרים וכן עלייה בשכיחות של אוטיזם אצל ולדות שנחשפו למעכבי בעירה בשלב העוברי. אצל בני אדם, מעכבי בעירה מסוגים שונים מוקרים כחומרים המשבשים את פעילותן של המערכת ההורמונלית ושל המערכת העצבית. פגיעה זו מתבטאת במגוון סוגי תחלואה, ובכלל זה שיבוש המאזן המטבולי, פגיעה בהתפתחות מערכת המין, התפתחות עוברית לקויה, וכן עלייה בשכיחות של אלרגיות ושל אסתמה [3].

חשיפה של בני אדם למעכבי בעירה

אופן החשיפה הכרונית למעכבי בעירה בסביבה הביתית הוערך כי כ־80% מהחשיפה הכרונית הכללית של האדם למעכבי בעירה בסביבה הביתית מקורה באבק. אבק זה, שנוצר מבלאי ומשחיקה של מוצרי צריכה ביתיים המכילים מעכבי בעירה, חודר לגוף האדם באופן ישיר דרך הנשימה, דרך המזון או דרך מגע עם העור [5]. בסוף חיי המוצר עלולים מעכבי הבעירה שהוא מכיל לזלוג אל הסביבה, כך שהאדם עלול להיחשף לחומרים אלה גם באופן עקיף, דרך המים, האוויר והאדמה.

אופן הוספת מעכבי הבעירה למוצר והשפעתו על רמת החשיפה מעכבי הבעירה מוספים למוצר באחד משני האופנים הבאים: א. מעכבי בעירה שמוספים במשך תהליך הייצור ויוצרים תרכובות יציבות עם החומר שהמוצר מורכב ממנו (reactive flame retardant); ב. מעכבי בעירה שמוספים אל המוצר המוגמר בשלב האחרון, ואינם נקשרים אליו באופן כימי (retardant additive flame). מעכבי בעירה שאינם קשורים באופן כימי למוצר הם בעלי נטייה גבוהה יותר להשתחרר ממנו לסביבה הביתית כאבק, ועל כן, אופן הוספה זה נחשב בעייתי יותר מבחינה בריאותית.

קבוצות אוכלוסייה בעלות רגישות מיוחדת

בניטור ביולוגי נמצא כי רמות החשיפה הגבוהות ביותר למעכבי בעירה נמצאו אצל עוברים, אצל תינוקות ואצל ילדים צעירים.

בשנים האחרונות החלו להצטבר בספרות המדעית עדויות רבות לנזקים הבריאותיים שעלולים להיגרם לאדם עקב חשיפה למעכבי בעירה בסביבה הביתית. "מעכבי בעירה" הם קבוצה רחבה ומגוונת של כימיקלים המשמשים למניעת התלקחותה של אש, לצמצום התפשטותה ולמזעור נזקה. הודות לתכונות עיכוב הבעירה שמקנים חומרים אלה למוצר המוגמר, עלה בעשורים האחרונים השימוש בהם בארץ ובעולם, כך שכיום הם נפוצים במוצרי צריכה רבים [1].

נזקים עלולים להיגרם הן עקב חשיפה לכמות רבה של חומר בפרק זמן קצר (חשיפה אקוטית, למשל בעת שרפה) הן עקב חשיפה לכמות קטנה של חומר לפרקי זמן ממושכים (חשיפה כרונית, למשל עקב מגע שגרתי עם מוצרי צריכה שמכילים מעכבי בעירה). בעוד שקל באופן יחסי לקשר בין חשיפה אקוטית למעכבי בעירה לבין הנזק הבריאותי הנגרם בעקבותיה, הרי שהנזקים הבריאותיים של חשיפה כרונית מורכבים להערכה, וזאת מאחר שההשלכות הבריאותיות של החשיפה עלולות להתגלות שנים רבות לאחר מועד החשיפה [2].

נזקים בריאותיים המיוחסים למעכבי בעירה

בעת חשיפה אקוטית גורמים מעכבי הבעירה לפליטה מוגברת של עשן, של פיח ושל גזים רעילים לחלל המבנה. בניסוי מבוקר הושוו תוצרי השרפה של ספוג המכיל חומר מעכב בעירה מסוג pentabDE, לאלה של ספוג שאינו מכיל מעכב בעירה זה. נמצא כי הספוג עם מעכב הבעירה פלט בעת שרפתו פי שניים יותר עשן, פי שבעה יותר פחמן חד-חמצני וכמעט פי 70 יותר פיח ביחס לפליטות של ספוג מאותו סוג שלא הוספו לו מעכבי בעירה [4]. יודגש כי מעכב בעירה מסוג זה אמנם נאסר לשימוש בהתאם לאמנת שטוקהולם כבר בשנת 2001, אך שאריות שלו מזהמות עד היום סביבות מגורים שהוא אושר בהן לשימוש בעבר. מאחר שידוע כי מרבית הפגיעות הפיזיולוגיות ומקרי התמותה עקב